

IZR. TANÜGYI ÉRTESEITŐ

Felelős szerkesztő: CSAJÁGI BÉLA.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület. — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési péazek és tagsági díjak Tolnai J. Béla egyesületi pénztároshoz (VII., Óvoda-utca 5. szám alá) küldendők. — Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

Tartalom: Bizzunk a jövőben: Barna Jónás. — Teendőink: Schön Bernát. — Mäh li umáh lechó: Löffler Jónás. — Emlékbeszéd Szántó Eleázár felett: Bárd Rezső. — Fővárosi mozgalmak. — Egyleti élet. — Vegyesek.

Bizzunk a jövőben!

Üdvözöljük egyesületünk vidéki tagjait, szeretett kartársainkat, kik áldozatot nem kimélve, hívó szóra megjelennek az elnökválasztásra. Üdvözöljük a távollevőket, kik nemcsak a zsidóság, de az emberek millióinak ezen szép ünnepén családi körben akarják tölteni az öröm e napjait.

Óh, mert szép ünnep a szabadság ünnepe; midőn egy nép lerázza magáról a szolgaság igáját s oda áll a nemzetek sorába, hogy közreműködjék ama nagy, ama magasztos munkán, melynek végczélja az emberiség megnemeseítése, a mely nemességnek hamisítatlan megnyilatkozása: *a testvéri szeretet*.

Mi, zsidó tanítók, is részesei vagyunk e nagy, e nemes munkának. Férfias önérettel mondhatjuk, hogy felekezetünk beleolvadt a nemzettestbe, de hű maradt vallása nagy eszméi tradícióihoz; ebben az egész nemzetre, de a felekezetre is egyelőre beláthatatlan nagyfontosságú eredményben nekünk is van osztályrészünk.

Nagy időknék megyünk eléje. Csak most fognak lehullani rólunk igazán az ezredéves, pokol kovácsolta bilincsek, melyek megtörhetetlen felekezetünket szabad mozgásában gátolták. Csak most fog elenyészni az ezredéves átok, mely e felekezet lelkét megfeküdte, mely a nagy szellemekben gazdag felekezet érvényesülését megakadályozta. Hazafias büszkeséggel ujjong az én lelkem, mert Spanyolország aranynapjait látom felviradni a Kárpátok aljában, Istennek legyen érte dicsőség és hála!

Ámde ha nagy és fontos volt a zsidó tanítóság küldetése a múltban, még fontosabb feladat vár reá a jövőben. A történelem intő ujjá senkinék sem juttat annyi megszívelni valót eszébe, mint nekünk.. legyünk hű tanítói továbbra is felekezetünknek!

Mert a gondatlan tömeg hamar letérni kész az ösvényről, pedig épen e tömegekre mi sem veszedelmesebb kicsapongásaiknál. Ezért szent kötelességeszen a zsidóság tanítóinak és papjainak, hogy a hazának szeretete mellett fokozott mértékben tanítsák a tórát, az ősök, a vértanúk történetét, mert csak így fog továbbra megmaradni a „zsidó szív“, melynek nemes lüktetése adott erőt és életet a sok viszálylyal megküzdött felekezetnek.

Ámde, hogy a zsidó tanítóság betölthesse hivatását, elengedhetetlenül szükséges, hogy azon ethikai tényezőkön kívül, melyek neki a társadalomban már ma is erkölcsi súlyt kölcsönöznek, megteremti azon anyagi eszközöket, melyek függetlenségét fokozott mértékben elősegítik.

A zsidó tanítóság ma még nagy részben nem is sejti, mily hatalmas eszközök állanak rendelkezésére, mily hatalmas anyagi erők szunnyadoznak az egyesületünk által kezdeményezett intézményekben. Ezen szunnyadozó erők kifejtésére azonban három tényező szükséges: a bizalom, rendületlen becsületesség és az összes erők közreműködése. Nem e cikk keretébe vág, hogy az itt említett kellékeket egyenként taglaljam, de annyit mégis ki akarok emelni, ha meglesz a zsidó tanítóságban a becsületes törekvés, hogy kéz kezét fogva munkálkodunk egyesületünk gyarapításán, hogy csak fehér holló számba megy az a zsidó tanító, ki nem tagja egyesületünknek és nem csekélyebb ritkaság számba az az iskola, mely kiadványainkat nem használja — önzetlenül, a közös érdekre való tekintettel; ha eljő ez az idő: akkor rövid pár év alatt a hazai zsidó tanítóság az egész tanügy történetében páratlan alkotások által állíthat emléket magának, a mely emlékek tiszteletet fognak szerezni nevének, áldást fognak terjeszteni működésére. Legyünk egyetértők s felépítjük a házat, mely zsidó tanítók árváinak menedéke, zsidó tanítók tanuló fiainak alumnuma, elaggott kartársainknak refugiuma leszen!

Igen, egy új korszak szárnyasuhogása hallható immár s midőn ujjaalakul a hazai társadalom, a mi kis tanítói köztársaságunknak is ki kell venni a mozgalmakból a maga részét. A végzet úgy akarta, hogy midőn új idők elé megyünk, egyesületünk vezetése is új kezekbe kerül. Nem kétkedünk benne, sőt biztosra vesszük, hogy azon férfi, ki egyesületünk élére kerül, szive teljes melegevel, nemes ambíciója összes törekvéseivel oda fog hatni, hogy a kezdet nehézségeivel immár rég megküzdött és örvendetes izmosodásnak indult egyesület a szükséges tényezők bevonása mellett oly arányokban fejlődjék, hogy midőn majd be kell számolnia sáfárkodásáról, a becsületes férfi lelki nyugalomával elmondhatja: „Megtettem a mi tőlem tellett, ítéljete fölöttem.“

Járuljunk tehát az urnához azon nyugalommal, melyet az eddig teljesített munka tudatából meritünk, de távozzunk az urnától azzal a fogadással, hogy örökségünknek hű gazdái leszünk. Valamint a római katona, bármily távoli provinciában azonosította érdekeit a köztársaság érdekeivel: úgy legyen minden egyes tagtársunk egyesületünk és a zsidó tanügyi érdekek hű őre! Egyesületünk minden egyes tagja toborzója legyen ügyünknek, hogy nem sokára hirdethessük: nincs immár tanító, ki velünk nem egy cél felé törekednék!

Az itt leirt futó gondolatok hatása alatt üdvözöljük a velünk rokontörekvésű kartársakat, az itt hangoztatott közös törekvések sikerülésének reményében bizzunk a jövőben!

Barna Jónás.

Teendőink.

I.

Ha csapás ér bennünket, feljajdulunk, majd beletörődünk lassan-lassan sorsunkba; az idő halad és sajgó sebeink beheggednek. A holtak miatt nem szabad az élőkrol megfeledkeznünk, hisz oly szépen mondja a költő: „a legrosszabb a jóban és a legjobb a rosszban a mulandóság.“ Azért méltó kegyelettel elhunytjaink iránt, legyen szabad a napirendhez szólnunk.

Anyagi, szellemi és erkölcsi érdekeinket érintő három fontos kérdéssel állunk most szemben, oly kérdésekkel, melynek mindegyike forrongásba képes hozni a hazai zsidótanítók keblét.

Az első kérdés: Kinek kezébe adjuk az egyesület szép lobogóját? Még néhány nap és e kérdés fölött döntünk... De menjünk tovább... A másik kérdés pozsonyi kartársaink kebeléből indult ki és nyert országos egyesületünk központjában oly megoldást, mely becsületére válik a hazai zsidótanítóságnak, amennyiben megmutatta, hogy saját érdekeit a közérdeknek, saját igényeit felekezete kényelmének alárendelni hajlandó. A határozat

ki lévén mondva, talán nem is kellene e tárgyat tovább bolygatni; hiszen a parlamentáris illem gyakorlása nálunk törvénynyé vált szokás. Ámde:

„Kaszálhatod a fűvet
Világ végeig,
Ha ma lekaszálod,
Holnap újra felvirít.“

Hallgathatunk mi opportunitási szempontból még egy darabig, alárendelhetjük saját érdekeinket felekezetünk magasabb igényeinek, méltányosságot, belátást és igazságosabb ítéletet várva, türve remélhetünk: de szívünk mélyében mégis dúl a fájó érzet, ha látjuk, hogy hitközségeink erkölcsi vértanuságra kárhoztatnak bennünket. Ez érzetet egy darabig elfojtani lehetséges, hogy azután annál rohamosabban törjön ki.

Avagy összefér-e a hitközség lelkületével, missziójával, ha az, ki őt érrel-vérrel szolgálja, ki jövő nemzedékének hű ápolója, ki leendő tagjainak vezére, ki a vallásos szellemtől áthatott haladás fáklyavivője: *a tanító*, természetellenes behatások szülte viszonyok alatt nyomorogni kénytelen?

Közönnyel nézheti-e például *a híres pozsonyi* zsidóhitközség, melynek iskolái hazánkban kettős szent missziót teljesíteni vannak hivatva, ha látja, hogy derék tanítói sanyarú helyzetük miatt elkeseredésökben panaszukat a nagy dobra verni kénytelenek? Még sem tudják hitközségeink, hogy a tanító nyomorát az iskola sínyli meg? Mert, miként a rózsafa nem indul fakadásnak, ha gyökerét eső, harmat nem áztatja, úgy a tanító munkáján sem lehet igazi istenáldás, ha fejét a megélhetés ezer és ezer gondjai ostromolják váltig.

A tanító is csak ember, kinek szive vérzik, szive fáj, ha látja, hogy önfeláldozással párosult szolgálatának jutalma: közömbösség és szegényes fizetés.

De hát mit tegyünk, vagy jobban mondva, mit tehetünk? Felekezeti tanítók vagyunk; ügyünket nem vihetjük illetékes magasabb fórum elé, mert nincsen.

Úgy vagyunk, mint a fiú, kinek szülei elváltak egymástól és utóbb az anya férjhez megy, az apa megnősül, s a fiúról gondoskodni ugyan kinek volna kedve?

Az állam is, a felekezet is frigyre lépett az iskolával; de a tanítóról nem gondoskodik egy sem kellőképp.

Ily körülmények között kétszeres fontossággal bír a kérdés: „Hát mit tegyünk?“

Reméljük? Oh, a remény nagyon silány eledel; éhen hal, ki evvel táplálkozik.

Hát mit lehet az adott körülmények és viszonyok között megcselekedni?

„Tömörüljünk!“ Ha egy testté, egy lélekké forrunk össze, ha az egyetértés szent oltára mellett örök hűséget fogadunk egymásnak, ha kölcsönös szeretet és bizalom szítja mindinkább bensőnk nemes tüzét, ha a zsidó hitközségek látni fogják, hogy a tanítók egy zászlóhoz tartoznak, egy szövetséget képeznek: akkor közömbösségök vastag jegének kérgét meg lehet majd törni és az összesség erkölcsi tekintélyének méltósága előtt meg fog hajolni még a legközönyösebb hitközségek előljárósága is. Tudjuk, sok víz folyik le addig a Dunából, míg mi tanítók *egy* akaraton leszünk, azért azt proponáljuk, hogy addig is, míg e szép kor eljövend, *hivja fel országos egyesületünk elnöksége a hazai zsidó hitközségeket, hogy tanítóikkal szemben tartozó kötelelességüknek megfelelni ne terheltessenek.*—!

Jól tudjuk, hogy „jó községnek nem kell, rossz községnek nem használ levél“; de tudjuk egyuttal azt is, hogy néma gyermeknek édes anyja sem érti szavát.“

Országos mozgalom csak országos egyesületünk köréből indulhat ki. Szólaljunk fel! Először simán, a szívhez szólva, az autonómia tiszteletben tartása mellett, ha ez sikerre nem vezet, más tényezők közbejötté mellett is.
Schön Bernát.

Máh li umáh lechó!

(Gondolatok a zsidó vallásos nevelés és oktatás jövőjéről.)

A zsidó vallásos nevelés kérdése e lapok hasábjain nem először kerül most szóba. Ha ezuttal ismét beható tárgyalását akarjuk megpendíteni, arra főleg két ok serkent. Az egyik az, hogy a tárgyat oly fontosnak, kihatásában oly nagy horderejűnek tartjuk, mikép azt hiszszük, hogy fölötte a tárgyilagos diskusszió nem indulhat meg elégszer. A másik — és ez a sajnosabb — ok az, hogy a kérdés nemcsak hogy megoldását eddig még nem lelte, de sőt feldolgozás hiányában, erre talaja még meg sem termékenyült. Hogy pedig e kérdés új irányt, új földolgozást, új tárgyalást kíván, azt a kor haladása, a vallás cultusának sajátságos fejlődést vett iránya okadatolja.

Tény az, s mert tény tehát számolnunk kell vele, hogy a zsidó vallásos nevelés — mely még egy emberöltő előtt a családi körben, a családi patriarchalis szokásokban kapta magvát, immár csaknem teljesen az iskola gondjaira nehezült. A munkamegosztás paedagogiai nagy elve, mely a nevelést az iskola és család között felosztotta, megcsontult, hogy túlsúlyt adjon az iskolának olyannyira, hogy a család hozzájárulása szinte a minimumra törpüljön. Ez kétség kívül abnormális tünet. S vaj kit vádoljunk vele? Vádoljuk-e azt az interconfessionális irányzatot, mely sokak szerint e századnak szintén jellemző vonása? Vagy mutassunk-e rá arra, mint mentek veszendőbe s tűntek el a zsidó családi életből a legenyhébb értelemben vett rituális szokások, miknek termékenyítő erejét a gyermek kedélyére ki vonná kétségbe? És szóljunk-e arról a sajátságos ellentétről, mely — a felékezet iránt közönyt mutató egyesek és a hitközségek ama bőkezűsége*) közt áll fenn, melylyel ezreket adnak a vallásos oktatás céljaira, intenzitása keresztülvitelére? Nagyjában e gondolatok támadtak bennünk, midőn e tárgyról elméltünk. Ezekben akartuk a diskusszió irányát megadni, melyet ezennel ama kérdés felett nyitunk meg, hogy: Mik volnának az iskola eszközei a családban manapság nyilvánuló vallási közöny megtörése és evvel karöltve a vallásos buzgalom felélesztésére.

Azt hiszszük, hogy e sorainkkal nem meddő munkára hívtuk fel kartársainkat s midőn felkérjük őket e most meginduló diskusszióban való mentül nagyobb részvételre, ama jóleső várakozásban vagyunk, hogy az eredmény oly áldásos leend, mint a mily nemes és buzgó volt igyekezetünk. Úgy legyen.

Nagy Becskerek.

Löffler Jónás.

Hogy a zsidó hitközségek nem fukarkodók, csak egy példa szolgáljon tanulságul. Hitközségünk évek óta évi 800 frttal díjazza tanítóit; egyik tanítójának nyugdíját évi 600 frttal megtoldotta, elhalálózása után pedig özvegyét 300 frtnyi évi segélyben részesíti. Iskolánk szükségletei évek óta 5257 frtban vannak megállapítva, mely összeg kétharmada a hitközségi pénztárból leli fedezetét és csak $\frac{1}{3}$ -ad részben fedeztetik a tandíjakból. Hogy mennyire szíven hordja a tanügy érdekeit, erről az ezen lapok által nemrég kimutatott, egyesületünk árvaalapja javára rendezett gyűjtés fényes eredménye is tanuskodik. Hitközségünk ugyan nem szorúl senki dicséretére, de az még sem járja, hogy a fukarkodó községek sorába iktattassék. L. I. — Rövid, átfekintő, a kérdés megoldását elősegítő cikket készséggel fogad a szerk.

Emlékezés Szántó Eleázár felett.

Felolvastatott 1893. márczius 11-én az O. M. I. T. E. Budapest és vidéke körének ülésén.

Tisztelt hallgatóság!

Merész, igen merész vállalkozás, tisztelt uraim, nekem, fiatal tanítónak, Önök előtt Szántó Eleázárt, egyesületünk boldogult elnökét méltatnom most, midőn váratlan halála feletti bánatunk oly friss, oly sajtó még, midőn még teljesen a megrendítő csapás hatása alatt állunk, midőn alig-alig birhatunk még a kellő nyugalommal az ő hosszú, változatos, de mindig érdekes élet-pályáját áttekinteni, működését, céljait és eredményeit megfontoló kritika alá venni; méltatnom kell őt Önök előtt, kik kortársai voltak, kik vele sok éven át együtt dolgoztak, munkálkodtak és részt vettek minden tervének megvalósításában, míg én csak alig öt esztendeje mint fiatal, tapasztalatlan tanító-jelölt ismertem meg — és ez teszi vállalkozásomat még merészebbé, még nehezebbé.

De van, a mi bátorít! Az, hogy épen az említett öt esztendőben naponta, minden órában körülötte, mellette lehettem, megfigyelhettem egyéniségét, sajátságait, láthattam őt munkája közepette az iskolában és irodájában, a tanácskozási teremben s az íróasztalnál, szemlélődő lelkem közvetlenül szíhatta magába az egész embert erényeivel és gyöngéivel; bátorít az, hogy a boldogult e mozgalmas utolsó évck minden eseményét jelenlétemben, néha velem beszélte meg, hogy nemcsak az ezen időben keletkezett terveit ismertem, gondolatait hallottam, hanem vissza-vissza tért a múltba és az ő röviden, de élesen jellemző modorában, sokszor kedélyes, humoros köntösben ismertette meg velem egyesületünk 25 éves történetét, ismertette meg velem élete változatos eseményeit. De nemcsak bátorság van bennem e vállalkozásomhoz, hanem lelkesedés is, melyet ama rajongó szeretet ébreszt, melylyel az első hónapokban már, hogy őt megismertem, iránta viseltetém. Mindenkit magához vonzó jósága és kedélyessége, baráti hűsége, fényes észbeli tehetsége és éles ítélőképessége, nagyra törő tervei tele idealizmussal és a materialista gyakorlati ügyessége a kivitelben voltak ama tulajdonok, melyek bennem e rajongó szeretetet ébresztették és mely emléke iránti kegyeletté jegecedett most szívemben. E szeretet következménye volt, hogy megkedvelt és a mennyire a korkülönbség mellett épen lehetett, barátommá, de mindenesetre hű atyai jóakarómmá lett. Mert a kiben egyszer barátját, hívét ismerte fel, ki jót tenni akar, vagy jót tett vele, ahhoz törhetetlen hűséggel ragaszkodott, azt szerette szive egész melegével, védte minden fegyverével és azt el nem hagyta örömben, bánatban soha! De érdekes egyénisége nemcsak szeretetet, de érdeklődést is tudott kelteni, nemcsak maga iránt, hanem mindaz iránt, a mi esztét és szívét foglalkoztatta, tehát főleg egyesületünk iránt. Érdekes tünemény, hogy bárkiben, tanítóknban vagy más távolabb álló emberekben is, ha *egyszer* érintkezett is csak vele, ha csak egyszer beszélt vele egyesületünkről, fel tudta kelteni az érdeklődést, de nem csak pillanatnyira, hanem tartósan; mert környezete annyira hatása alatt állott, hogy a lelkesedés, tüzeből, melyet egyesületünk iránt táplált, legalább egy szikrányi átment még a leghidegebb, a legközönyösebb szivbe is. De nemcsak gyújtani, hanem szítani is tudta a lángot, úgy hogy az egyesületünk iránt felkeltett érdeklődés közelebbi és távolabbi környezetében sohasem aludt ki. E két nagybecsű képesség, hogy mindenki-
ben, ki vele érintkezett; érdeklődést és szeretetet tudott gerjeszteni, praedestinálta őt egyesületünk elnöki állására.

Szántó Eleázár gondos szülei nevelés után, melyet főleg atyja, a nagy-tudományú rabbi vezetett, már kora fiatalságban világgá ment és már 14 éves korában kis községek zsidó iskoláiban tanított. Jámbor életű atyja példájának hatása alatt, tudvágyától ösztönözve, folyton önművelődésén fáradozik, olvas,

tanul, mialatt keresztülszenvedi bőven ama kinokat, melyek a zsidó tanító életét akkoriban megkeserítették. Ama mély megalázás, melyet a szolgai viszony miatt hitközségeitől túrnie kellett, a kis fizetés miatti nyomor, a a bolygó zsidóhoz hasonló helyről-helyre, állomásról állomásra való vándorlás, már akkor ébreszthették lelkében az akaratot a zsidó tanító állásának megszilárdításában, tekintélyének emelésében közreműködni. Sokoldalú képzettsége, műveltsége csakhamar meghívást szereznek neki nagyobb iskolákhoz és így több éven át Székes-Fehérvárott, Szegeden és Pécsen működik az ottani jól szervezett és vezetett zsidó iskoláknál. 1869-ben a pesti izr. hitközség kinevezi fiúiskolájának igazgatójává és most a 40 éves férfiú, ki keresztülment az élet iskoláján, ki telve van életkedvvel, duzzadó munkaerővel és forrongó tervekkel, végre kedvére való életcélt talál, hatalmas erejéhez mért munkanyagot. Már az első években szervező tehetségének, gyakorlati ügyességének fényes bizonyítékait adja a fiúiskola újjászervezésében és ez irányíthatta az akkor nem rég megalakult orsz. izr. tanítóegyesület vezetőségének figyelmét Szántó Eleázárra. Küzdelemmel szerzett tekintélyének, gyorsan kivívott sikereinek és egy talán öntudatlanul működő, a helyes embert kereső ösztönnek következménye, hogy az 1870. augusztus 17-én tartott közgyűlésen vezető alelnöke lesz egyesületünknek. És e közgyűléstől kezdve mindhalálig vezette, egy-két kisebb pihenő időtől eltekintve, egyesületünket. Nem sokkal az alakulás után, a kezdetlegesség stádiumában vette át a vezetést és hosszú, eseménydús éveken át vitte a mind-mind fejlődő és nagyobbodó, céljait egymásután megközelítő egyesület ügyeit, fényes sikereket aratva, sikereket, melyeket elérni ritka embernek enged az irigy sors. Fényesebb bizonyossága annak, hogy egyesületünk 25 éves története mennyire össze van forrva Szántó Eleázár életével, hogy az elért eredményekben mily orosz!ánrésze volt neki, nincs mint az, hogy a midőn az elmúlt nyáron a hazai zsidó tanítóság egyesületünk jubileumát ünnepelte, ez Szántó ünneplésévé vált, hogy midőn a szónokok az előnyösen változott viszonyokat ecsetelték, ezek többé-kevésbé *mind* Szántó munkájának eredményeként mutattattak ki.

Három eszme lelkesítette Szántót mindhaláláig, három terv foglalkoztatta őt teljes életében: a zsidó tanítóság magyarosodása és művelődése, a zsidó tanító állásának megszilárdítása, függetlenítése és tekintélyének emelése, a zsidó tanítók jóléte; e tervekhez ragaszkodott megingathatlan meggyőződéssel, sajátos szívóssággal és lángoló lelkesedéssel, ezekhez fűzte vágyait és reményeit, ezek képezték élete tartalmát és céljait, ez eszmék megvalósításának szentelte erejét és munkásságát; még a nehéz kórral vívódó ész, a halált érző lélek sem szűnt meg ez eszmékkal foglalkozni.

Mint magyar vidék szülöttje tősgyökeres magyar érzésével, tiszta hazafiságával mintaképe volt a hazáját hően szerető és híven szolgáló *magyar* zsidónak és ilyenekké akarta németül beszélő kartársait változtatni, ilyenekké a fejlődő generációt nevelni. A magyar zsidók tagadhatlanul már e század elején az ébredező honszeretet első évtizedeiben is, mint magyar hazájuk hű fiai mutatkoztak, fényes tanújelét adták ennek a szabadságharcban, sőt az ezt követő abszolutistikus korszak alatt is. De a tiszta magyar vidékeket kivéve mindenhol németül, német jargonjukban beszéltek. Szántó, mint minden nagy tehetségű ember, megértette a kor áramlatát, jelszavát és tiszta meggyőződésből és hazaszeretetből a hódító nemzeti eszme szolgálatába szegődött. Először működése szűkebb terén, iskolájában, tette az édes hazai nyelvet egyedüli tannyelvvé. Mint egyesületi elnök az első perctől kezdve sürgette a magyarosodást, de e törekvésben — hogy az igazságnak eleget tegyünk — vajmi kevés, mondhatni majdnem semmi ellentállásra sem talált. Mert a zsidó tanítók csekély kivétellel a magyarosodás terjesztői, apostolai, a nemzeti eszme zászlóvivői lettek. És ha az azóta felnőtt generációk már az

anyatejjel szívják be a magyar érzelmet, a magyar nyelvet, úgy felekezetünk ezt főképen tanítóságának köszönheti. Ha e téren az orthodox hitközségeknél ellentállásra talált, a különben békés, egyezkedni szerető, rábeszéléssel megelégedő Szántó a legélesebb fegyvereivel támadott: a maró gúnyon és a csúfolódó satyrán kezdte és nem nyugodott, míg ostorcsapásokként hulló cikkeivel itt is diadalra nem juttatta az édes honi nyelvet.

Hatalmasabb ellenfelekkel kellett küzdenie abbeli törekvésében, hogy a zsidó tanító állását kedvezőbbé tegye. A megrögzött szokás a tanítót kevesebbnek tekinteni, mint az utolsó templomszolgát, ama megfoghatatlan, hihetetlennek látszó nyomorúságos fizetés és a cselédnél is ingóbb alkalmazási mód, a hitközségi előjárók kényuralma, a társadalom páriájává tette a zsidó tanítót, ki községe minden emberének szeszélyétől függött, kit egy tudatlan, műveletlen ember pillanatnyi elhatározása, meggondolatlanul kiejtett szava hajlékától és kenyereitől megfoszthatott. E harcban, melynél minden legkisebb diadalt óriási küzdelem árán lehetett csak kiesikarni, tűnt ki leginkább Szántó nagysága, ez szerezte meg a legtöbb levelet hervadatlan érdemkoszorújához. Bámulatós ügyességgel, törhetetlen huzgósággal és kiapadhatatlan leleményességgel vívta e harcot, *sokszor megtámadott* taktikája itt fényes eredményeket szerzett. Kifogyhatatlan volt az eszközök feltalálásában, az elhasználtak helyébe mindig újabbakkal állt elő, de eszközei nemcsak célhoz vezetőek, hanem nemesek is voltak, épúgy mint harcmódora is mindig sikert szerző és kifogástalan is egyszersmind. A hitközségétől zaklatott, jogtalanul bántalmazott tanító érdekében, fáradságot sohasem kimélve, járt százszor is miniszterhez, államtitkárhoz, tanfelügyelőhöz, beszélve, informálva és az üldözött jogát oly bensőséggel védve, mint a saját érdekeit. Rábeszélő tehetségével, megnyerő modorával, élettapasztalat sugalta tanácsaival hányszor intézte el a hitközségek és a tanítók közt felmerülő peres ügyeket még a legcsökönyösebb előjárókkal szemben is.

A béke és felvilágosodás fegyvereivel küzdött mindenha; de sikereit nemcsak a maga tehetségének és munkásságának köszönhette, hanem annak is, hogy ritka emberismeretével mindig az alkalmas munkatársakat tudta megválasztani, kiket lelkesedésével töltött meg s kiket vonzó egyénisége buzdított kitartásra és lánczolt az üggyhöz. E munkatársakból alakította táborkarát és ezek segítségének, meg a folytonos pártfogásnak, melynek a döntő magasabb körökben mindig örvendett, köszönhető, hogy a zsidó tanító állása ma már végleges, fizetése legalább nem kisebb a többiekénél, hogy már-már országszerte irányadó körök ismerik el a zsidó tanítóság nagybecsű munkásságát a nemzeti eszme és a művelődés szolgálatában

Midőn az egyesület elnökévé lett, ennek csak kevés számú tagja és igen csekély vagyona volt, melyet csak néha-néha nagyobbított egy-egy lelkes tanügybarát adományával. Szántó belátta, hogy az egyesület, mely az egész zsidó tanítóságot és a felekezet tanügyét szolgálja, csak úgy érheti el célját, ha minél számosabban sorakoznak zászlaja alá. Nem szünt meg tehát soha tagokat szerezní; minden egyes ujonnan belépő tagnak úgy örült, mint az atya most született gyermekének. A gyarapodó tagok tagdíja képessé tették az egyesületet minél több segélyt nyújtani, sőt nemsokára elhalt tagok özvegyeit is gyámolíthatta; e kedvezmények még inkább készítették a tagokat a belépésre.

Bár sokat foglalkozott az anyagi kedvezményekkel és az egyesület vagyoni erősbödésével, nem tévesztette el soha szem elől a szellemi eszközöket sem. Minden közgyűléssel már hónapokkal előbb foglalkozott és értékes felolvasások rendezésével tette azokat vonzókká; oly tárgyakat választatott, melyek az egész tanítóságot érintették, vagy melyek gyakorlati szükségük és alkalmi voltak miatt általános érdekűek voltak és melyek rendszeren még sokáig

azután foglalkoztatták a tanügyi lapokat. A közgyűlésről családjához, iskolájába visszatérő tanító új gondolatokkal, becses utasításokkal volt eltelve, nehéz kötelességének teljesítéséhez lelkes buzdulást merített itt a fővárosban.

Legnagyobb érdeme Szántónak az egyesület könyvkiadó vállalatának sikeres megindítása. E 21-féle tankönyv, melyek mindegyike a maga nemében elsőrangú s melyek közül az 5 kötet olvasókönyv a legnevesebb paedagogusok osztatlan elismerését vívta ki, dicsőségére válik egyesületünknek. E vállalat hatalmasan lendített egyesületünkön és kitűnő eszköznek bizonyult Szántó kezében terveinek megvalósításánál. A magyarra fordított biblia épúgy terjesztette nyelvünket, mint annak idejében Mendelsohn fordítása a német nyelvet. A mit Szántó csak a bibliának magyar nyelvre való fordítása ügyében és a hittanítás érdekében tett, az is örök hálára kötelezi iránta felekezetünket. A könyvkiadó vállalat ki nem apadó kútforrása is lett egyszersmind egyesületünk vagyoni erősödésének; az egyesület e könyvei által tette csak lehetővé, hogy a zsidó iskola kettős céljának: a hazafiságnak és a felekezeti hűségnek megfeleljen s ez által még legmegrögzöttebb ellenségeit is létjogának elismerésére bírja.

Igazgatói és tanítói működése, egyesületünk érdekében kifejtett, eddig leirt ténykedése is már emberfölötti, óriási tehernek látszik és Szántó, ki mindenütt emberül megállta helyét, mégis czeken kívül még egy nehéz, nagyfontosságú munkát végzett. 1875. november 18-ika óta, amikor első száma jelent meg az *Értesítőnek*, ennek szerkesztője volt. E lap, melynek megindítását már 1870-ben indítványozta, az ő szerkesztése által vált a zsidó tanügyi politika fő tényezőjévé. Minden számban jelent meg tőle egy-egy tartalmas, elveit szolgáló cikk, mely vagy a napi kérdésekben informált, vagy kényuraskodó hitközségi előljárókat ostromozott, vagy a tanítóságot lelkes kitartásra buzdította, de mindig az egyesület és tagjainak érdekeit védte és mindig érdeklődést keltett nemcsak zsidó tanügyi körökben, hanem távolabb állóknál is. Nem volt ügyes stilisztá, mondatai tömörek voltak s nehezen fűződtek egymáshoz, de egyéniségének bélyegét viselték magukon; világosak voltak és kételyeken keresztül világítók, meggyőződésből folytak és meggyőzők, szivből jövők és meleg érzelmek kifejezői, melyek szivhez szólottak és hason érzelmeket keltettek. De ha veszteség feletti bánat, vagy az elért siker okozta lelkesedés vezette tollát, akkor emelkedetté, lelkesítővé és fennköltté is tudott válni. Írói munkásságáról, szerkesztői működéséről, mely nem kis részben abból állott, hogy a fiatal tehetséges tanítókat tanulmányozásra, írásra buzdította, fényes tanúságot tesz az *Értesítő* 18 évfolyama. Még az utolsó számok szerkesztése, utolsó cikkei is tanuskodnak pezsdülő életkedvről, ernyedetlen munkaerőről, melyet az idő morzsoló, romboló hatása nem viselt volt meg — és ime, dacára e rövid köznek, a hatalmas test odakinn porlik a temetőben, a sír mélyén, a hant alatt és a munkálkodó, eszmékkel teli ész megszűnt tervezni, gondolkodni — Szántó Eleázár meghalt! És mindezt az orvúl támadó kór rövid két hét alatt tette. Mint mikor egy hatalmas, kéklő égből jött villámcsapás dönti le a százados tölgyet, az erdő diszét és koronáját és míg hosszan terül el a földön, helyébe óriási űr támad a légben: úgy bennünk is csak a váratlan veszteség érzése ébreszti pótolhatlan nagyságának tudatát és csak a hiány, az utána támadt űr érezteti velünk, *mi volt ő nekünk*. A csapástól megrendítve nem vagyunk képesek a halálhírt felfogni, lelki szemünk még látja őt élve, munkálkodva, hisz nem hagyhatott itt bennünket, ki annyira össze volt forrva velünk, nem hihetjük, hogy lelke más, szebb hazába vándorolt legyen, — de ne is higyjük. Itt van ő közöttünk, él alkotásaiban, él örökbe hagyott eszméiben, él ez egyesületben és élni fog, míg csak egy zsidó tanító is felekezeteért, kartársaiért, egyesületünkért érez, érdeklődik, míg csak a zsidók hagyományos kegyelete a múltért s a múlt nagy embereiért ki nem fog veszni.

Bárd Rezső.

Az országos magyar izr. tanítóegyesület Budapest és vidéke körének ügyrendje.

1. A fiók-kör czíme: „Az O. M. I. T. E. Budapest és vidékének köre.“
2. A kör czélja:
 - a) a felekezeti nép- és hitoktatás javítása és fejlesztése érdekében paedagogiai, didaktikai és methodikai, valamint általános és felekezeti érdekű tanügyi kérdésekre nézve szakemberek előadásai alapján eszmecserét indítani és az illetékes köröknek javaslatokat terjeszteni elő realizálás végett;
 - b) figyelemmel kísérni az egész országban, de különösen a kör területén levő tanítóságnak tanügyi, társadalmi és általánosabb érdekű ügyeit és szükség esetén kikérni az elnökségnek, illetőleg a központi választmánynak erkölcsi és esetleg anyagi támogatását;
 - c) véleményt adni mindazon ügyekről, melyeket a központi választmány véleményezés végett hozzá intéz;
 - d) gyakori összejövetelek által ápolni a közösséget tagjai között.
3. A kör tevőleges és szavazó tagjai az O. M. I. T. E.-nek a kör területén lakó összes tiszteletbeli, pártoló és rendes tagja.
4. Tanácskozási joggal részt vehet a kör működésében a tanügy minden barátja.
5. A kör üléseit lehetőség szerint minden hónap 10-ét követő szombat este tartja, de legalább kétszer évente vasárnap vagy valamely általános szünnap délutánján.
6. A kör tagjait az Izr. Tanügyi Értesítő és a napilapok útján hívja meg üléseire.
7. A kör tisztviselői: a) elnök, b) elnökhelyettes. c) jegyző.
8. Az elnök vezeti az üléseket, megállapítja a napirendet, a tanügyi viták bevezetésére esetleg maga kéri fel az előadókat. Az eszmecsere eredményét összegezi és a kör működéséről jelentést tesz a központi választmánynak.
9. Az elnökhelyettes helyettesíti az elnököt annak megakadályoztatása esetén.
10. A jegyző vezeti a jegyzőkönyveket és a kör administratív ügyeit.
11. A választott tisztikar mandátuma az egyesület rendes tisztújító közgyűlése alkalmával jár le.
12. Szükség esetén a kör megállapodásai jegyzőkönyvi alapon közölhetnek a vidéki körökkel tárgyalás végett.
13. A tanácskozás egyszerűsítése végett mindenki csak egyszer szólhat a tárgyhoz.
14. A hosszúra nyúlt vita berekesztésére indítvány tehető, felette vita nélkül szótöbbséggel döntenek.
15. Az előadók és indítványozók zárszóval élhetnek.
16. Önálló indítványok írásban jelentendők be az elnöknek 3 nappal a gyűlés előtt.
17. A kör tagjainak társadalmi érintkezése rendezésével egy választott 4 tagú bizottság bízatik meg, melyhez az elnökség is tartozik.
18. A kör az ügykezelési túlköltségek fedezésére és jótékonyagra perselyt állít fel.

Budapest, 1893. márczius havában.

Stern Ábrahám
elnök.

Bárd Rezső
jegyző.

Fővárosi mozgalmak.

Az O. M. I. T. E. Budapest és vidékének köre f. h. 11-én tartotta első érdemleges gyűlését, mely főleg *Szántó Eleázár*, boldogult elnökünk emlékének volt szentelve. A gyűlésen a helybeli tagok színe-java jelent meg, hiszen a fővárosi zsidó tanítók már most is meleg érdeklődéssel viseltetnek a nem rég megalakult fiókkörünk iránt. Az ülést *Stern Ábrahám*, körelnök, következő tartalmas beszéddel nyitotta meg:

Tisztelt uraim!

„Isten segítségével megnyitom egyesületünk „Budapest és vidéke“ fiókkörének ezen első érdemleges ülését. Üdvözlöm önöket, kik megjelentek, hogy együttesen tegyük meg e minőségünkben első lépésünket a jövő felé. Bizton hiszem és remélem, hogy körünk tanácskozásai — bármily viszonyok elé juttat is bennünket, zsidó tanítókat, a gondviselés — üdvös és termékenyítő hatással lesznek anyaegyletünk életének alakítására. Czéltudatos és becsületes törekvésünk közelebb hoz minket egymáshoz, nézeteink kölcsönös kicserélésével — ha pozitív megállapodásokra nem is tudunk mindig jutni — megtanuljuk egymást méltányolni, hogy hűségesen szolgálhassuk a zsidó iskola kulturügyét, és bár nem is vindikálhatunk magunknak vezérszerepet a zsidó kulturtényezők közt, mégis szentül hiszem, hogy nagy szolgálatot teszünk felekezetünknek és nemzetünknek egyaránt, ha zajtalan, de öntudatos munkálkodással azon leszünk, hogy zsidó ifjúságunk, a reánk bízott jövő nemzedék, nemzeti kulturális törekvéseinkhez csak *maradandóval* járuljon, a haza oltárán legbecsesebbjevel és legnemesebbjevel áldozzon vallásos erkölcsi műveltségünknek, annak a műveltségnek, melyről a történet tanuskodik, hogy valahányszor népek kulturájával érintkezett, mindenkoron nemes ojtó anyagként nemesített és általa az emberiség mindig egy lépéssel emelkedett erkölcsi ideáljai felé.

Ránk, tanítókra van első sorban bízva a nemes ojtó anyag, vallásos hagyományaink becses kincse. Kitartó munkássággal, folytonos önműveléssel gyakorlott örökké kell magunkat kiképeznünk és a mellett, hogy semmi nemeset, semmi becseset belőlük elveszni nem engedhetünk, eszményi odaadással kell odahatnunk, hogy felekezetünk örök igazságai hamisítlanul és egész tisztaságukban jussanak közvetve és közvetlenül nemzetünk tudatába.

Ez nem könnyű feladat, különösen nem most, a midőn magunk is nagy átalakulásoknak nézünk elébe. Nemzetünk a régi, sokféle, aránytalanságokban tarkálló szűk czellákból álló kulturépületeit lerombolni szándékszik és helyeikbe egy tágas, a haza minden lakosát egyformán befoglaló, nagy izléses épületet készül alkotni.

Most kell igazán, tisztán örködnünk, hogy mi, zsidóság, a régi czellából az új épületbe való költözködés alkalmával mit ne elveszítsünk hagyományos örökségünkben. Nagy körültekintésre és hűségre vagyunk szükségünk, hogy a jelentéktelent a jelentőstől, a változót az öröktől jól megkülönböztetve a mi sajátos zsidó műveltségünk eleven erejével és erkölcsi tőkéjével az egész nemzeti életre áldásosan rendezkedhessünk be.

Minket tanítókat, mint első nevelőit a jövő nemzedéknek, minket illet a felelősség. A miénk a teher, a miénk leszen a dicsőség is. Ily irányú munkásságra hívom én fel Önöket. Dolgozzunk vállvetve, szégyenkedés és irigykedés nélkül. Tanítsuk egymást és tanuljunk egymástól.

És most Uraim! Szenteljük első munkánkat a kegyeletnek — *Szántó Eleázár* egyesületünk elnöke emlékének. Ha igazán nagy átalakulások küszöbén állunk, ő vele a zsidó tanítóság tényes múltja szállt sírba. Egy lefolyt korszak munkássága ő benne jellemzetesen fejeződött ki. Sok száz zsidó tanító az ő vezérlete alatti a ghetto iskoláiból modern zsidó iskolákat terem-

tett, sok száz tanító az ő zászlaja alatt egyesült, hogy a zsidó felekezeti iskolázást a magyar kultúra mindenki által elismert fontos tényezőjévé tegye, sok száz tanító csoportosult körülte, hogy önerejükkel, külső támogatás nélkül oly erkölcsű fórumot teremtsenek maguknak, mely viszont anyagi, szellemi és erkölcsi védelmével saját önbecsülésüket igazán fokozta, tekintélyüket és tiszteletüket növelte felekezetük és nemzetük szemében. És *Szántó* vezetője, lelke volt ez egyesülésnek. Az ő egyénisége beleolvadt intézményünkbe. Ő kezdettől végig benne éledt, érte élt. Jóformán élete célja utolsó leheletéig nem volt más, mint egyesületünk célja; érte szerzett magának barátot, érte ellenséget. Egyesületünkért a szónak és tettek egész embere tudott lenni — önzetlenül, odaadóan.

Midőn néhány hónappal mi zsidó tanítók újra kezébe adtuk a vezérpálczát, az ő vezéri bölcsességét, az ő okosságát szerettük volna látni a jövőendő alakulások kibontakozásánál. Ő már nem hitte, meg voltak halál sejtelmek. Fájdalom! a pálca kihullott kezéből.

! זכר צדיק לברכה! Áldott legyen emléke!

! זכר צדיק לברכה! Legyen az ő emléke áldásos a mi munkásságunkon!

Ezután *Bárd Rezső Szántó Eleázár* felett irt szép emlékbeszédjét olvasta fel, melyet olvasóink lapunk mai számában egész teljességében vesznek. Több az emlékbeszédet dicsérő felszólalás után a gyűlés a fiókkör ügyrendjét vette tárgyalás alá és azt pontról-pontra nagy tüzetességgel megvitatta és a hiányokat kipótolva, végleg megállapította. Az ügyrend értelmében azután *Schichtánz Armin* elnök-helyettesnek, *Morgenstern J.*, *Hoffmann Zs.*, *Engel A.* és *Herczka G.* vigalmi bizottsági tagoknak választottak. Az ügyrend megvitatása tartalmas és élénk eszmecserére adott alkalmat, melyben majd minden jelenlevő vett részt. Az általános érdeklődést és a gyűlés igen szép lefolyását látva, a fiókkör további fejlődéséhez és felvirágzásához a legjobb reményeket fűzhetjük.

*

A fővárosi tagoknak a gyűlésen való együttléte alkalmat adott egy későbbi bizalmas megbeszélésre, melyben az elnök-jelölésről volt szó. E kérdés megvitatásánál a közbizalom természetesen először is érdemes két alelnökünk felé fordult, kik leghívatottabbak lettek volna *Szántó Eleázár* helyét elfoglalni, hiszen évek hosszú során át osztották meg vele a munkát.

De legnagyobb sajnálatunkra sem *Csajági*, sem *Reif úr* állásuk és túlterhelő hivatalos kötelelősségeik miatt a közbizalomnak nyilatkozataik szerint semmi esetre sem felelhetnek meg; s így a tervünkről végleg le kellett mondanunk. Az egybegyűlt tagok ekkor egy régi óhajra tértek vissza és *Bánóczy József* dr.-hoz, ki jelenleg üdülést keresni Arcoban tartózkodik, következő sürgőnyel fordultak:

„Az országos izraelita tanító-egyesület fővárosi tagjai támaszkodva azon elévülhetetlen érdemekre, melyeket a felekezeti tanügy, a tudomány és a zsidó névnek dicsőítése körül szerzett, tisztelettel és szeretettel kérik Önt, hogy egyesületünk elnöki tisztségét annál is inkább elvállalni méltóztassék, mert midőn felekezetünkre nézve amúgy is nagy időknél meggyünk eléje, szeretnők, ha oly vezért követhetnénk, mint a milyennek Ön bizonyult. A választmány minden egyes tagja az elnökséggel az élén szent kötelelősségének fogja tartani, hogy a munkát Önnel megosztja és Önnek annyit hagyjon belőle, a mennyit Ön akar. A lap szerkesztésével nem akarja Önt terhelni, de egyebekben is elvállalja a két alelnök minden munkát, melyet Ön rájuk biz. Kérjük, kegyeskedjék velünk elhatározását sürgőnyileg közölni.“

A konferencia nevében:

Kornfeld, Csajági, Reif, Barna, Schön Dávid.

A mitől tartottunk, az bekövetkezett. *Bánóczi* úr következő sürgönnyel felelt ajánlatunkra :

„Meghatva a szeretettől és ragaszkodástól, melyet csak ezután fogok Önöktől kiérdemelhetni, megtisztelő ajánlatukat eléggé meg nem erősödött egészségem miatt kénytelen vagyok hálás szívvvel mellőzni. Baráti üdvözlöt mindnyájuknak.“

Bánóczi.

* * *

E sürgönnyt egy újabbi összejövetel alkalmával vette legmélyebb sajnálattal tudomásúl a fővárosi tanítóóság.

Ekkor a közbizalom egy oly férfiú felé fordult, ki szerénysége miatt sohasem kereste a fényes állásokat, a közfigyelmet, de ki becsületessége és tiszta, férfias jelleme folytán nemcsak a fővárosban, de országszerte is kartársai és ismerősei között becsülésnek és tiszteletnek örvend, ki az egyesületért éveken át kifejtett zajtalan, de annál sikeresebb munkássága által nagy érdemeket szerzett magának, ki higgadt, nyugodt gondolkodásával, mély belátásával és *Szántóval* való 20 éves barátsága folytán az egyesületnek minden dolgát, minden legcsekélyebb ügyét alaposan tanulta ismerni. E férfiú *Kornfeld Gyula*, a pesti izr. hitközség fiúiskolájának helyettes igazgatója, egyesületünknek sok éven át volt pénztárosa, ellenőre, és jelenleg választmányi tagja.

Alig mondotta el az elnöklő kartárs e nevet, mely ügyis mindegyikünk ajkán lebegett és a jelenvoltak mind, kivétel nélkül, örömmel csatlakoztak ajánlatához, sőt szerencsésnek mondták e propozíciót; a díszes társaság bizalma közakarattal fordult a jelölthöz. Oly fényes nevű tagtársak, mint *Lederer Ábrahám*, *Radó Vilmos*, *Barna Jónás*, *Mendl Lajos*, *Schön Dávid* és sok másan fejtették ki jelöltünk érdemeit. *Kornfeld* jelleme- és tehetségéről a legszebben nyilatkoztak, meglepéssel említették, hogy benne egy érdemes néptanítót, ki egész életét a népoktatásnak szentelte, ki a zsidó tanítóóság ügyeért él, hal, választunk elnöknek; egy embert, ki az egyesület régi cenzurájában, a síputczában működik és a pesti izr. hitközség, egyesületünk áldozatkész patronusának szolgálatában áll, és ki az egész elnökség s választmány osztatlan bizalmát bírja.

Ennyit akartunk a krónikai hűség kedvéért és a vidéki kartársak tájékoztatása végett elmondani; az eldöntés az elnökválasztó közgyűlést illeti meg, Hogy ez eldöntés nekünk kedvező lesz, arra alapos reményeink vannak, hiszen *Kornfeld Gyula* elnökké való választása már is bizonyosnak mutatkozik, mert tudomásunk van arról, hogy a vidék is ép oly osztatlan bizalommal fordul feléje, mint a fővárosi tanítóóság.

B. R.

EGYLETI ÉLET.

Értesítés. Vidéki tagjaink közül többen azon kéréssel fordultak az elnökséghez, hogy a közgyűlés idejét délutáni 5 órára halaszsa, minthogy nem akarnak két éjjelt tölteni a fővárosban. — Tekintettel a fővárosi állami és közs. iskolákban működő hitoktató kartársainkra is, kik a délelőtti órákban szintén hivatalban vannak s így a közgyűlésen részt nem vehetnének, az elnökség elhatározta, hogy a rendkívüli elnökválasztó közgyűlést f. évi ápr. hó 4-én d. u. 5. órakor tartja meg a sip-utczai iskola nagytermében. Együttal meghívjuk a vidéki választmányi tagokat az április 4-én ugyancsak d. u. 3 órakor tartandó teljes választmányi ülésre.

Választmányunk a f. é. febr. 28-án tartott ülésén elfogadta kiadásra *Mendl Lajosnak* a IV. osztály számára írt német nyelvkönyvét, továbbá meg-

szavazta az állandó iroda számára beszerzendő leltári tárgyak költségét. A „Szidur“ fordítása ügyében Halász Náthánnal kötendő szerződésre nézve az elnökségnek utasítást adott. Ezután elnök jelentést tett, hogy az egyesület által gondozásra elfogadott Klein Jenő nevű árvafiú a pesti izr. hitk. fiárvaházban elhelyeztetett, s hogy dr. Steinherz Jakab székesfehérvári rabbi úr az egyesületnek két pártoló s négy rendes tagot szerzett. Az egyesület kötelékébe ezenkívül fölvetetett 2 pártoló tag s 3 rendes tag. Bárd Rezső póttag, a választmány határozatából a rendes tagok sorába lépett. Boldogult Szántó Eleázár sirjára szánt koszorúk helyett 40 frt 30 kr folyt be az egyesület pénztárába, az illető adakozóknak a választmány köszönetet szavazott. Ezután 3 kartársnak 25 frtnyi segély szavaztatott meg. Kaiser József elhunyt egyesületi rendes nőtlen tag szüleinek azon kérelmét hogy a fiuk elhalálózása folytán esedékes 200 frtot számukra utalványozza ki a választmány, figyelmen kívül kellett hagyni.

Tagdíjat fizettek.

a) *Pártoló tagok*: 1893-ra. Frim Antal, Budapest; Izr. nőegylet Igló, özv. Hahn Jakabné és dr. Löwy Károly, Székesfehérvár és szalkai Schwarz Jakab, Mátészalkán; 5—5 forintot. 1892-re. Brüll Henrik és Deutsch József Budapest, 10—10 forintot. Izr. hitközség Ó-Becse, dr. Kohn Sámuel, Spitzer D. H. és Abel Bernát, Budapest; dr. Klein József Marczali, Izr. hitközség Mátészalka, 5—5 frtot összesen 75 frtot.

b) *Rendes tagok*: 1893-ra. Adler József, Pécsvárad; Abeles Jónás, Vágszered; Friedmann Lipót, Homonna; Fischmann Ignác, Vicsap-Apáti; Hertzka Izrael, Vág-Szered; Kohn Simon, Pusztá-Füdémes; Kanitz Zsigmond, Bölske; Koralek Emil, Vág-Szered; Löwy Mór, Igló; Lunger Áron, Rác-Almás; Rausnitz Jakab, Mihályi; Sproncz Ede, Vág-Szered 4—4 forintot. — Bocsodi Mihály, Sz.-Fehérvár; Ehrenteil Mór, N.-Szombat; Glücksmann Lipót és Gaál Francziska, Székesfehérvár; Goldstein Miksa, Zala-Lövő; Hoffmann Mór, N.-Kanizsa; Kanizsai Mór Cziffer, Krausz Márk és Kramer Hermann, Székesfehérvár; Kaufmann József, Kis-Czell; Krausz Izrael, Monor; Kohn Salamon, N.-Szombat; Ladányi Miksa, Budapest; Neuhauser Samu, N.-Szombat; Pollák Manó, Baja; Rakovszky Dániel, Rajka; Schäffer Lipót, Békés és Weisz Samu, Ajka 2—2 frtot. Hoffmann Lajos, N.-Szalonta 1 forintot.

Hátralékra fizettek: Adler Jakab, Pozsony; Ausch Adolf, Törnócz; Bun Samu, Nagy-Kanizsa; Halász Náthán, Budapest; Heiman Kalmán, Német-Palanka; Krausz Vilmos, Galantha; Leitner Samu, Homonna; Menczer Ignác, Hidas-Kürth; Ranschburg Adolf, Czegléd; Révai Adolf, N.-Szalonta és Sugár Mór, Kaposvár 4—4 frt. — Leitersdorfer József, L. Rózsahegy 3 frtot. — Blau József, Szilágy-Somlyó; Brüll Samu, Gelse; Krausz Salamon, Lengyeltóti; Löwy Izidor és Maislis Rafael, Abauj-Szántó; Reichenthal Ármán, Téth 2—2 frtot. — Friedmann József, Radosócz; Neumann Vilmos, Tisza-Beő; Riedner Henrik, Nagy-Surány; Steiner Dávid, Baboosa és Stern Mór, Budapest 1—1 frtot összesen 149 forint.

Budapesten, 1893. márczius 21-én.

Tolnai J. Béla, pénztáros.

Gyűjtési kimutatás,

a) az árvaalapra.

	frt	kr.
Izr. tanítótestület Ürmény (bárca-gyűjtés)	1.	70
Izr. nőegylet, Hajdu-Nádudvar (1892-re)	5.	—
Kohn, szül. Bak Zsófia urnő gyűjtése Nagy-Lakon	16.	—
Néhai Wahrman Mór hagyománya	500.	—
	összesen	522.70

b) Klein Jenő árvafiú részére.

Lederer Mari urnő adománya Budapesten	5.	—
Stern Abrahám tanár adománya, Budapesten ...	5.	30
Dr. Suschny Henrik orvos úr adománya* Budapesten	5.	—
Singer és Wolfner cég adománya* Budapesten	20.	—
Mandl Bernát tanító úr adománya* Budapesten	5.	—
Markusz Samu úr adománya*	5.	—
	összesen	45.30

Budapest, 1893. márczius 22-én.

Tolnai J. Béla.

*) A csillaggal jelölt adományok Szántó koporsójára szánt koszorúk megváltásáért folytak be egyesületünk pénztárába.

A tagok pótkimutatása.

<i>A) Pártoló tagok:</i>	
125 Hahn Jakabné, Székesfehérvár Izr. nőegylet. Nádudvar. Dr. Löwy Károly, Székesfehérvár Spitzer D. H., Budapest Dr. Ehrenhaft Rezső, Budapest	Gaál Francziska, Sz.-Fehérvár Heimann Kálmán, N.-Palánka
130 Dr. Blau Lajos, Budapest Izr. hitközség Ó-Becse. Dr. Pfeiffer Fülöp, Győr Keppich Lajos, Győr, alapító-tag	465 Hoffmann Lajos, N.-Szalonta Krausz Vilmos, Galantha Krausz Márk, Sz.-Fehérvár Krausz Izrael, Monor, Kohn Salamon, N.-Szombat
<i>B) Rendes tagok:</i>	
456 Adler Jakab, Pozsony Ausch Adolf, Tornócz Brüll Soma, Gelse Borsodi Mihály, Sz.-Fehérvár	470 Lichttag Gaspar, Deés Liebermann Samu, Tokaj Lunger Áron, Rác-Álmás Menczer Ignác, Hidaskürth Neuhauser Samu, N.-Szombat
460 Ehrentheil Mór, N.-Szombat Glücksman Lipót, N.-Szombat Goldstein Miksa, Zala-Lövő	475 Pollák Manó, Baja Révai Adolf, N.-Szalonta Reichenthal Armin, Téth Ranschburg Adolf, Czegléd Rakovszky Dániel, Rajka
	480 Weisz Sámuel, Ajka.

נאד דמעוות.

שימה דמעתי בנאדך הלא בספרתך! (תהלים נ"ו ט')

לזכרון נפש איש דגול מרבבה, חכם חרשים, טהר הלבב ואיש
הרוח, מנהל בית תלמוד הילדים לקהל עדת ישראל פה עיר הבירה
בודאפעסט יע"א וראש חברת מורי ישראל במדינת הונגאריא כש"ת

מו"ה אלעזר סאנטוי ז"ל

נוע ער"ח אדר והובל לקברות למחרתו א' דר"ח אדר תרנ"ג לפ"ה
ת"נ'צ'ב'ה.

קול אשמע, קול תאניה ואניה.
רעיו ואזהביו סופקים על ירכים,
אלפי ילדים; סופדים בעין בוכיה;
כי חשך שמשם בעוד הצהרים.

על יד קברו יעמדו רבותים,
מלאכי על סוככים עליו בכנפיהם;
רגבי אדמתו יחוננו בדמעות עינים.
וברכות תודה תבענה שפתותיהם...

זה ירחים על ערש דוי הנני,
ובחליי הפכתי כל משכבי; —
„אנא אלקים! ממכאובי פדני,
לפניך נגלו בר כפי ותם לבבי!”

והנה שתי אוני תצלינה לקול שוד,
לקול הוה ואיד, פחד ושבר;
„אהה! אלעזר סאנטוי איננו עוד,
המון עם רב נשאוהו אלי קבר!”...

וגם אני — בכל לילה אשחה מטתי,
הנה והי אשא בשפתים נעות;
בחצות ליל וליל אעורר קינתי,
ולזכרון שמו אקדיש נאד-דמעוות!

Budapest, Ádár hóban 5653.

Ehrentheil Mór.

V E G Y E S E K.

Meghívó. A „Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága“ f. évi április hó 3-án (husvét hétfőjén tartja meg Budapesten, a IV. Lipót-utczai új városház közgyűlési termében d. e. 9 órakor rendes tavaszi nagygyűlését, melyre — tekintettel a tárgyak fontosságára, különösen a tanítói fizetések rendezése tárgyában teendő lépésekre — ezuttal nemcsak a bizottság t. tagjait hívjuk meg, hanem szives megjelenését kérjük mindazon tiszt. vidéki és fővárosi ügytársainknak is, kik az ügy iránt melegen érdeklődnek, nemkülönben a hazai tanítóegyesületeknek, melyeknek e nagygyűlésünkön való képviseltetését a tárgyalásra kerülő kérdések fontossága kívánatossá teszi. A gyűlés főbb tárgyai ezek: 1. Fizetésünk rendezése tárgyában tett intézkedésekről szóló jelentés. Előadja: Lakits Vendel. 2. A tanítói mellékfoglalkozásokról (közgyámi hivatal viselése, polg. anyakönyvek vezetése stb.) Előadja: György Aladár. 3. A tanítói oklevél felülbirálása (próbatanítások). Előadja: Somlyay József. 4. A magyarországi Tanítók Háza ügye. Előadó: dr. Gööz József. 5. Pénztáros jelentése. Előadja Kurz Sámuel.

Budapesten, 1893. márczius 14-én.

Lakits Vendel,
elnök.

Koncsek Lajos,
titkár.

Bold. Wahrmann Mór úr végrendeleti végrehajtóinak körültekintő s nemes elhatározása folytán egyesületünk tetemes összeggel gyarapíthatta alapjait. F. é. február hó 10-én kaptuk azon örvendetes hírt, hogy a végrehajtó bizottság alapvagyonunk számára 1000 frtot, árvaházi alapunk javára pedig 500 frtot szavazott meg. Nem mulaszthatjuk el, hogy e helyen is forró köszönettel ne adózzunk a bizottság minden egyes tagjának, különösen Wahrmann Sándor úrnak, ki minden alkalmat felhasznál arra, hogy egyesületünk iránt való szeretetét kimutassa. Ő irányozta a bizottság figyelmét egyesületünk működésére; ő volt érdekeink képviselője most is. Isten óvja s tartsa meg kiváló pártfogónk életét; részünkről pedig fogadja azon kijelentést, hogy bold. fivére emlékét egyesületünkben kegyelettel fogjuk megőrizni örök időken.

Kereskedelmi m. kir. miniszterünk sajátkezűleg aláírt levélben intézett felhívást az elnökséghez, hogy az ezredéves orsz. kiállítás méltó megünneplésében tehetségéhez képest közreműködjék; egyuttal az 1896. évi milleniumi kiállítás alkalmára megindított „Közlemények“-nek egy tisztelet példányát is rendelkezésünkre bocsátja. A volt kiállítások tapasztalatain indulva, eleve is kijelenthetjük, hogy egyesületünk tagjai az ország legjobbainak versenyéről hiányzani nem fognak.

Ő Nagyméltósága gr. Csáky Albin vall. és k. m. kir. miniszter úr szerkesztőségünknek megküldte a közoktatás állapotáról szóló XXI-ik miniszteri jelentést. Lapunk korábbi számában Adler Simon úr ismertette már az érdekes munkát.

Egyesületünk kiadóját, a Singer és Wolfner cég társfőnökét, Wolfner József urat megrendítő csapás érte. Művelt lelkű, derék nejét. szül. budai Goldberger Annát élte virágában szólította el a halál. Egyesületünk részvétiratban fejezte ki a mélyen sújtott férjnek tagjaink fájdalmát, a végtiszteségnél pedig *Reif* Jakab alelnök úr volt jelen egyesületünk képviselőjében.

A Budapest és vidéke köréről más helyen teszünk említést, itt csak örömnünknek adunk kifejezést azon tény felett, hogy végre-valahára sikerült helybeli kartársainkat egy kis barátságos összejövételre birni. A fehér asztalnál találkozott a fő- és székváros minden rendű és rangú tanítói s tanárai közül vagy 40. Kedélyes vacsora közelebb hozza egymáshoz azon tagokat, kik egy ügy szolgálatában állván, szükséges, hogy egymást jobban megismerjék, s a barátság fonalait egymás közt szorosabbra fűzzék. A kísérlet pompásan

sikerült. Weingruber nagy terme rég látott komoly tárgyakkal foglalkozó kedélyesebb társaságot, mint azt, melynek tagjai egyesületünkől kerültek ki. Sok okos s megszívlelésre méltó felköszöntő hangzott el az asztal felett, s ha egyéb haszonnal sem járt volna ez összejövetel, mint azzal, hogy kedélyesen szórakoztunk, hogy kartársaink között az összetartozás érzetét élesztettük: már magában véve is megérdemli, hogy minél gyakrabban találkozzunk. Sok baj s félreértés szülőanya, hogy egymást még nem ismerjük. Dicséret s köszönet a szép eszme megvalósításáért *Schichtancz* úrnak és a fiók-körnek. —l.

A pesti izr. hitközség előjárósága ismét őszinte hála kötelezte hazánk zsidó tanítóit. A helyiség régóta vajudó kérdését egy csapással oldotta meg: adván egyesületünk céljaira palotaszzerű községházában díszes, mindennek megfelelő termet. Nagylelkű előjáróink, nemkülönben együletünk hűséges barátja, dr. Goldziher Ignác titkár úr, fogadják e helyen is tagjaink mélyen érzett köszönetét. Rólunk való gondoskodásuknak ez újabb jelével nagy anyagi áldozattól kimélték meg együletünket s lehetővé tették, hogy a helyiség hiánya folytán fennakadást szenvedett munka ismét meginduljon. r.

Az „Izraelita siketnémák orsz. intézete“ f. évi június hó végével tizenhetedik iskolaévet fejezi be. Ezen idő alatt körülbelül háromszáz szerencsétlen siketnémát képezett ki és a mennyiben a beszédre is oktatta őket, a társadalom hasznos tagjaivá nevelte. Ezek kezük munkájával képesek kenyerüket megkeresni és nem esnek terhére a környezetnek, melyben élnek. Sőt némelyek közülök annyira vitték, hogy mint önálló iparosok üzhetik mesteriségüket. — A folyó iskolaévben nyolczvanegy növendék tartatott el az intézetben. Nyolcz, ki tanulmányait befejezte, mint az izr. kézműegylet védencei, az intézet felügyelete alatt különféle iparágon van elhelyezve. Azonkívül több *nagyothalló, dadogó és hebegő egyénnek hiányos beszéde* lett az igazgató vezetése alatt alkalmazott paedagógiai eljárás által javítva oly eredménnyel, hogy azok súlyos beszélési hibájuktól teljesen megszabadultak. Az új növendékek felvétele céljából az előkészületek már megtételnek és ezuttal fog betölteni első ízben a sajnos, oly korán elhunyt „Wahrman Mór“ nevére az örökösök által létesített alapítványi hely is. — Kérvények az intézet igazgatóságához (VII., Bethlen-tér 2 sz.) f. évi május 20-ig nyujtandók be.

Hazánk legújabb térképe Homolka József szép s világos rajza után most jelent meg az Athenaeum Kézi Lexikonának 35. füzetében. Ezen kitűnő s a legújabb adatok alapján szerkesztett térképen, nem csak minden megye más-más színnel van feltüntetve, hanem megtaláljuk benne hazánk minden jelentékenyebb városát s községét, az összes vasuti vonalakat, továbbá a kir. táblák területeinek határait, valamint székhelyeit, a törvényszéki helyeket, nagyobb vasuti állomásokat, szóval e kis mesterműben a közigazgatási, törvénykezési és közlekedési szempontok egyaránt érvényesülnek. A Kézi Lexikon új füzetéről (most a 35. és 36. füzet jelent meg) általánosságban csak ismételhetjük, amit már több alkalommal mondtunk, hogy a Kézi Lexikon hézagpótló, hazai művelődési szempontból felette fontos és közérdekű vállalatnak bizonyult, mely a maga lábán is megállhat, a mennyiben minden más Lexikont nélkülözhetővé tesz, míg idegen, különösen német Conversations-Lexikonok kiegészítése gyanánt épen séggel nélkülözhetlen hazai vonatkozású függelék képez. Az Athenaeum Kézi Lexikona most a T betű végéhez közeledik, s így nem sokára (mint értesülünk már 4 hét múlva) befejeztetik. A teljes mű 98 önálló melléklettel fűzve 12 forintba, kötve 16 forintba fog kerülni, s a részletfizetéssel foglalkozó könyvkereskedések útján 1 frtos havi részletben lesz megszerezhető.

Tanítói könyvtár. Használható művet bocsát közre e czim alatt *Schultz Imre* pécsi tanító-képző intézeti tanár. I. füzeté Wodiáner F. könyvkiadónál Budapesten már megjelent. Tartalma az egy, két és három tanítóval bíró iskolák tantervét tárgyalja, melyet igen sikerültnek mondhatunk, mert kitűnő útmutatóul szolgálhat minden rendű tanítónak. A mű négy füzetre van tervezve. Az I. II. füzet az első és második évolyammal foglalkozik. A III. és IV. füzet a következő évfolyamok tantárgyainak módszerét fogja tárgyalni. Szerző kiváló szakképzettsége biztosítékul szolgál, hogy a mű rendeltetésének teljes mértékben meg fog felelni. Egy-egy füzet ára 50 kr. (A mű érdemleges, heható méltatását jövő számunk hozza. Szerk.)

Helyreigazítások. A mult számban tévesen úgy tüntettük fel a nagykanizsai tantestület sürgönyét, mintha Bun Samu igazgató úr csak saját nevében fejezte volna ki részvétét. Erdélyi Lipót nem Aranyos-Marótról, hanem Nyitráról sürgönyözött Aranyos-Maróthról pedig Reisz Lipót sürgönyözött, a kinck neve a szedő bűne miatt kimaradt.

Egyesületünk régi, kipróbált barátja, Klingenberg Jakab pécsi igazgató-tanító úr az alábbiakban számol be az általa árvaalapunk javára kiadott művecskéről. Összes tagjaink nevében csak annyit: *Jutalma legyen azon boldogító érzés, mely a nemes tettnek jár nyomába.*

Tekintetes Alelnök Úr!

Két évi fáradozás után elérkezettnek tartom az időt, hogy az *Auto da fék* című könyvre nézve, melynek kéziratát Dr. Stadler Károly orvos úr jótékony célra átengedni kegyeskedett, a következőkben számoljak be. a) *Bevétel:* 1891. február 5-től mai napig befolyt a szétküldött 933 példányért 335 frt 75 kr. b) *Kiadás* 1000 példánynak nyomtatása 136 frt. Portó 135 csomagért és levélbélyeg 42 frt 53 kr. Mint tiszta jövedelmet küldtem az orsz. izr. tanítói árvaalap részére: 1891. június 9-én 70 frt. 1891. november 3-án 20 frt. november 19-én 17 frt. 1892. február 25-én 20 frt. 1891. márczius 27-én 20 frt, június 22-én 5 frt, július 6-án 5 frt összesen 335 frt 53 kr. A szétküldött 933 példányból elkelt: fizetésre (egyesekek fölös fizetéssel) 566, tiszteletpéldány a szerzőnek és ujságoknak 110, hátralék 257, készlet 67, összesen 1000 példány.

Azon tisztelt hátralékosok, kik az ez iránti tartozásukat ezentul teljesíteni hajlandók, szíveskedjenek az illető összeget, akár hozzám, akár pedig az orsz. izr. tanítóegyesület pénztárához küldeni. Szíves köszönetet mondva az eddigi bizalomért, maradok kiváló tisztelettel

Pécs, 1893. márczius 23.

Klingenberg J.

Láttuk: *Sasvári Béla, Weisz Mór.*

Kéthelyi Miksa Kaposvárrott fizetett f. é. febr. 1-én egy példányért 60 krt.

Néhai Léderer Bernát nevét viselő ezer frtos alapítvány ez évi kamatai (50 frt), május 4-én (Ijar hó 17.) kerülnek kiosztás alá betegségely czimen, melyre egyesületi tagok ápr. 15-ig nyujthatnak be kellően felszerelt kérvényeket.

Figyelmeztetjük tisztelt olvasóinkat az I. magy. ált. biztosító-társaság mérlegére, mely a czimlap belső oldalán található.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

—s—á. **On.** Nem fogadhatjuk el; ez a legkevesebb, a mit olvasóink joggal követelhetnek. — **K—s H—k.** Gyakran volt már megbeszélés tárgya lapunkban. — **Sz—ó A—f.** Megfelelő, de igen terjengős, ez alakban nem közölhető. — **D. Zs. B.-Topolya.** Jogos nehezted remélhetőleg eloszlatom, mihelyt az „izgalmas“ napok végire járunk. Igaz üdvözlettel; — **G. S. Miskolcz.** E számra megkészt. Tán rendelkezésemre bocsájthatná az eredetit? Kérem!

Nyom. „CORVINA“ (Schlesinger Ignácz) nyomdája, Budapest, rostély-utca.